

Jan Tomczak

"Exodus - Religionsunterricht : 1. Schuljahr; 2. Schuljahr; Lehrerkommentar 1. Schuljahr", Theodor Eggers, Karl Heinz König, Günter Lange, Gabriele Miller, Dieter Wagner, München-Düsseldorf 1975-76 : [recenzja]

Collectanea Theologica 47/4, 191-193

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

fia Chrystusa Króla w Eschborn, na peryferiach Frankfurtu nad Menem. Organizowane są tam różne formy katechezy parafialnej od szeregu lat, niektóre już od roku 1969.

Proboszcz tej parafii, ks. Heinz Manfred Schulz, nie tylko organizuje i stara się ze swymi współpracownikami o realizację ciekawych inicjatyw duszpasterskich, ale potrafi również ciekawie na te tematy pisać. W publikacjach omawia zagadnienie parafii jako wspólnoty, dialog wiary między dziećmi a rodzicami i wychowawcami oraz sprawę organizowania Eucharystii z czynnym udziałem dzieci.

W recenzowanej pozycji, która jest już czwartą książką opublikowaną przez tego proboszcza, zajmującego się również pisaniem, autor dzieli się z czytelnikami doświadczeniami swoimi i swojej wspólnoty w dziedzinie katechezy parafialnej obejmującej pewne formy katechezy dorosłych, katechezę przy okazji mszy z udziałem dzieci, katechezę przedszkolną, przygotowanie do pierwszej komunii, do spowiedzi dzieci oraz do bierzmowania.

Autor nie omawia szerzej katechezy parafialnej przeprowadzonej w ramach mszy z udziałem dzieci, gdyż ta sprawa była przedmiotem innej jego książki. Nie rozwija też obszerniej katechezy dorosłych. Podaje tylko przykładowo tematykę spotkań (s. 30—36). Dosyć szeroko natomiast traktuje inne formy katechezy parafialnej. Przedstawia nie tylko ich koncepcję, ale stara się szerzej wprowadzić w materiał każdego z tych spotkań katechetycznych. I tak prezentuje dziesięć katechez dla pięcioletków (s. 47—58), dziesięć lekcji dla sześciolatek (s. 59—70), omawia dwadzieścia dwie katechezy dla dzieci przygotowujących się do pierwszej komunii oraz przedstawia trzy tematy wieczornych spotkań dla ich rodziców (s. 71—123). Osobno omawia sprawę katechez przygotowawczych do spowiedzi dzieci i prezentuje sześć katechez w związku z tym przygotowaniem (s. 124—134). Ostatnią część omawianej pozycji stanowi dwadzieścia spotkań przygotowawczych do sakramentu bierzmowania (s. 135—155).

Polskiego czytelnika z pewnością uderza cel stawiany przez autora przed katechezą dziecięcą (s. 40—43). Zadaniem tej katechezy nie jest według niego indoktrynacja ani zdobywanie wyznawców dla instytucji Kościoła. Autor podkreśla sprawę pomocy dziecku w pełnym rozwoju wszystkich jego możliwości, otwarcie go na problemy ludzkie. Zwraca uwagę na przetwarzanie i pielęgnowanie uczuć dziecka, wyzwolenia go zwłaszcza od uczucia lęku. Doniosłym zadaniem stawianym przed katechezą dziecięcą jest również, według autora, ukazanie najważniejszych spraw życia, jakimi są szczęście, przyjaźń, miłość, a nie pieniądze. Twierdzi autor również, że ważniejsze jest samo zainteresowanie dzieci osobą Jezusa niż wiele informacji i opowiadań biblijnych.

Mówiąc o metodach katechezy dziecięcej, autor zwraca uwagę na przeżycia, doświadczenia i pytania dzieci. Podkreśla znaczenie bajek w rozwoju religijnym dzieci. Zwraca również uwagę na metody aktywne w katechezie, jak odgrywanie ról, malowanie, modelowanie, śpiew i taniec.

Książka H. M. Schulza jest godna uwagi dla katechetów i katechetów w naszym kraju, zwłaszcza że i my zastanawiamy się nad programem katechezy przedszkolnej i myślimy o „odszkolnieniu” katechezy dziecięcej.

ks. Andrzej Sptański SJ, Warszawa

Theodor EGGERS, Karl Heinz KÖNIG, Günter LANGE, Gabriele MILLER, Dieter WAGNER, *Exodus — Religionsunterricht: 1. Schuljahr; 2. Schuljahr; Lehrerkommentar 1. Schuljahr*, München—Düsseldorf 1975—76, Kösel-Verlag i Patmos-Verlag, s. 72+104+288.

Omawiane książki dla dziecka na klasę pierwszą i drugą oraz dla katechety (tylko na klasę pierwszą) należą do serii podręczników do nauki religii, które noszą wspólny tytuł *Exodus*, a są przeznaczone na pierwsze cztery

lata wychowania religijnego okresu szkoły podstawowej. Autorzy wspomnianej serii podręczników uznali za właściwe związać je z centralnym wydarzeniem historii Izraela, którym jest wyjście (*exodus*) z niewoli egipskiej. To wyjście stało się zapowiedzią i obrazem przejścia chrześcijan z niewoli i smutku do wolności i radości dzięki śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa. Biblijne przechodzenie z jednego etapu do drugiego przez uwolnienie i nowe związanie odpowiada stanowi rozwojowemu dziecka, które jest w drodze stawania się. Chce rosnąć, odkrywać świat, iść naprzód, coraz więcej umieć i doświadczać. Z tą fazą rozwoju łączy się szczególnie proces jednoczesnego uwalniania i związywania. Wymieniony zatem tytuł ujawnia, a nawet określa zasadnicze myśli teologiczne, a w pewnym stopniu i pedagogiczne podręczników.

Autorzy zacerpnęli przewodnie myśli nie z tradycyjnie przekazywanych treści katechizmowych, lecz z tych, które mają bezpośredni odpowiednik w psychicznej strukturze dzieci. Dlatego tematy religijne zostały wplecione między zagadnienia ukazujące elementarne podstawowe akty czyli czynności takie jak opowiadać, słuchać, widzieć, głębiej widzieć, cieszyć się, a pomiędzy jednostki przedstawiające doświadczenie kształtowania się własnego „ja” oraz doświadczenie powstania poczucia społecznego „my”. Podręcznik umożliwia doświadczenie społeczne dążeń indywidualnych i dążeń grupy, przez pokazywanie pracy jednych dla drugich i pomocy udzielanej potrzebującym.

W klasie drugiej nie ma oddzielnej grupy tematów, ukazujących doświadczenie stawania się własnego „ja”. Odkrywanie własnego „ja” znajduje się w grupach tematycznych o wierze i o kształtowaniu sumienia. Jest jednak mowa o podstawowych, elementarnych aktach czyli czynnościach, w których autorzy uświadamiają, że te same sprawy ludzie różnie widzą. Wiara jest też sposobem patrzenia na świat. Ponadto podręcznik na klasę drugą uczy umiejętności odczytywania obrazów, refleksji nad rzeczywistością, dostrzegania spraw nie tylko rozumem, ale również kochającym sercem. Doświadczenie poczucia społecznego „my” jest umożliwiane przez życie w zgodzie, przez rozwiązywanie konfliktów, przez wspólne podejmowanie decyzji i życie dla drugich.

Oba tomiki dla dziecka posiadają bogatą szatę graficzną. Prawie wszystkie obrazy i fotografie są kolorowe. W podręczniku klasy pierwszej przeważają ilustracje, a dopiero stopniowo pojawia się w nim coraz więcej tekstu. W klasie drugiej tekst zajmuje nieraz całe strony. Na pozostałych stronach na jednych przeważa tekst, na innych — obrazy czy fotografie. Poszczególne tematy zostały rozmieszczone w obu tomikach na dwóch równoległych stronach, ale nie wszystkie w jednakowy sposób.

W wydrukowanych pieśniach z nutami melodie mają za dużą rozpiętość tonów, gdy tymczasem śpiew dzieci w tym okresie rozwija się w pięciu tonach.

Podany na końcu tomików graficzny zarys treści oraz omówienie, co autorzy mieli na myśli przy poszczególnych tematach, pozwala wnikać w przeplatanie się różnych wymiarów doświadczenia, które w tym wieku mają podstawowe znaczenie dla religijnego rozwoju. Ułatwia to zrozumienie podręczników przez rodziców i katechetów.

Autorom udało się tak ułożyć poszczególne jednostki, że bodźce do wykonania zadań czy prac dochodzą do głosu w tekstach, w obrazach, w przyporządkowaniu, w graficznym kształcie. Sam układ dostarcza wiele możliwości i sposobów uczenia się. Sposoby czy proces uczenia się niejako same się zjawiają.

Twórcy podręczników *Exodus* pozostawiają dużo inicjatywy uczniom i nauczycielom. Dla katechetów napisali komentarz, który ujęli jako konieczną część składową całego dzieła *Exodus*. Komentarz dostarcza nauczycielom nie tylko propozycje do przeprowadzenia lekcji, lecz także ujawnia teologiczny punkt widzenia i pedagogiczne przedstawienie celów.

Rozdziały podręcznika dla nauczyciela zostały ułożone według tematycz-

nych jednostek książki dla ucznia. Budowa wszystkich rozdziałów jest zawsze jednakowa. Zaczynają się opisem doświadczenia uczniów. Ukazują teologiczne wymiary i zamierzenia. Podają dydaktyczną budowę i opis religijno-pedagogicznego przedstawienia celu. Dostarczają materiał treściowy w postaci tekstów i w formie graficznej. Ukazują sposoby postępowania, formy działania oraz metodyczne wskazania.

Można powiedzieć, że omawiane podręczniki *Exodus* poważnie wzbogacają doświadczenia na terenie katechezy pierwszych klas szkoły podstawowej.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Zielfelder ru 7/8 — Religionsunterricht 7/8. Schuljahr, Ausgabe A, praca zbiorowa, redaktorzy: Theodor Eggers, Georg Hilger, Walter Kettler, Gabriele Miller, München 1976, Kösel-Verlag, s. 224.

Wprowadzając osiągnięcia teorii kurrikularnej w RFN do katechezy, opracowano nowy projekt nauczania religii katolickiej, zwany *Zielfelderplan* od tabeli — pola, na którym został umieszczony i odpowiednio rozłożony. Według wspomnianego projektu został właśnie napisany omawiany podręcznik dla uczniów na siódmy i ósmy rok katechizacji.

Książka odstepuje od podziału na określone jednostki nauczania katechetycznego. Posiada dziesięć rozdziałów. Uświadamia rolę i znaczenie fantazji w życiu człowieka. Pokazuje problemy związane z wchodzeniem młodych ludzi do grupy środowiskowej i w życie społeczne. Wprowadza w świat wartości ukazywanych w oddziaływaniu na ludzi, które wywierają żywe oraz konkretne postacie i wzory. Umożliwia zgłębianie i przeżywanie zagadnień dotyczących winy i sumienia. Przypomina, że rzeczywistość świata jest bardzo skomplikowana i pełna tajemnic, których uświadomienie otwiera człowieka na przyjęcie wiary. Przedstawia tajemnice Kościoła i jego zadanie. Porusza sprawy związane z przeżywaniem miłości czy sympatii między chłopcem i dziewczyną. Wprowadza w problemy, kim jest Bóg, jaki mamy Jego obraz i jakie pojęcie o Nim. Uświadamia religijne znaczenie wolności i jej realizację w życiu. W krótkich naswietleniach przełomowych wydarzeń z historii Kościoła, pokazuje jego żywotną siłę i do jakich przeobrażeń jest on zdolny.

Na końcu książki na 27 stronach umieścili autorzy mały słownik, który zawiera 96 haseł opracowanych i 135 haseł tylko z odsyłaczami do tekstów podręcznika. Dzięki temu słownikowi uczniowie mogą szybko znaleźć omawiane zagadnienia oraz dodatkowe informacje. Przy jego pomocy mogliby już przygotować jakiś mały referat na odpowiedni temat. Taki słownik może przyczynić się do samodzielnego rozwiązywania problemów.

Treść w dziesięciu rozdziałach została podana w różnych rodzajach tekstów i obrazów. Mają więc uczniowie w tym podręczniku: opowiadania, wiersze, teksty rzeczowe czyli informacyjne, opinie czy myśli uczniów, cytaty z Pisma św., fotosy, rysunki, karykatury. Informacje rzeczowe podano w zwężonych tekstach niemal hasłowych, ujętych w czerwone ramki i napisanych innym drukiem. Te teksty tworzą jakby szkielet omawianego podręcznika. Warto zaznaczyć, że wszystkie elementy, czyli części składowe książki, a więc zarówno teksty jak i obrazy, mają ciągłą numerację od 1 do 469. To ułatwia ich znalezienie. Z reguły dwie równoległe strony tworzą całość. Poszczególne części rozdziału dają się również inaczej zestawić niż to jest w tej książce. Gdy młodzież lepiej pozna jej treść, będzie mogła ułożyć z paru stron nowy rozdział, co uaktywnia uczniów i budzi ich zainteresowanie.

Oprócz rysunków i fotosów przedstawiony podręcznik zawiera 16 kolorowych reprodukcji artystycznych. Są wśród nich obrazy zarówno współczesne, jak i z ubiegłych wieków.

Dzięki bogatym ilustracjom oraz tekstom opisującym wydarzenia, a więc obrazowym i nieabstrakcyjnym, omawiana książka budzi zainteresowanie